

**KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI
RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY AHAMIYATI**

Isroilova Hulkar Otajonovna

Navoyi innovatsiyalar universiteti iqtisodiyot yo'nalishi 2-kurs talabasi

Gafurova Dilobar Karamatovna

Navoyi innovatsiyalar universiteti katta o'qituvchisi

ANNOTATSIYA: Mazkur maqolada kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning mamlakat iqtisodiyotidagi o'rni, uni rivojlantirish mexanizmlari, iqtisodiy o'sishga ta'siri hamda ish o'rinlari yaratishdagi roli tahlil qilinadi. Tadqiqotda bozor iqtisodiyoti sharoitida kichik biznesni qo'llab-quvvatlashning ustuvor yo'nalishlari, iqtisodiy samaradorlik omillari va davlat siyosatining ahamiyati yoritilgan.

Kalit sozlar: kichik biznes, xususiy tadbirkorlik, investitsiya, iqtisodiy rivojlanish, bozor iqtisodiyoti

ANNOTATION: This article analyzes the role of small business and private entrepreneurship in the national economy, mechanisms for its development, its impact on economic growth, and its contribution to job creation. The study highlights priority areas of support for small businesses in a market economy, factors of economic efficiency, and the importance of state policy

Keywords: small business, private entrepreneurship, investment, economic development, market economy.

АННОТАЦИЯ: В данной статье рассматривается роль малого бизнеса и частного предпринимательства в национальной экономике, механизмы их развития, влияние на экономический рост и создание рабочих мест. В исследовании раскрыты приоритетные направления поддержки малого бизнеса, факторы экономической эффективности и значение государственной политики.

Ключевый слова: малый бизнес, частное предпринимательство, инвестиции, экономическое развитие, рыночная экономика.

Bugungi globallashuv jarayonida milliy iqtisodiyotning barqaror va izchil rivojlanishini ta'minlashda kichik biznes hamda xususiy tadbirkorlikning roli tobora ortib bormoqda. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, iqtisodiy o'sishning asosiy drayverlari sifatida aynan kichik tadbirkorlik subyektlari qatnashadi va ular orqali

iqtisodiy tizimning moslashuvchanligi, innovatsion faolligi hamda raqobatbardoshligi ta'minlanadi. Shu bois, bozor iqtisodiyotini chuqurlashtirish jarayonida kichik biznesni qo'llab-quvvatlash, uning samaradorligini oshirish va biznes muhiti sifatini yaxshilash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylangan. O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda iqtisodiyotning liberallashtirilishi, tartibga solish tizimining soddalashtirilishi, soliq imtiyozlari berilishi, kredit resurslaridan foydalanish imkoniyatlarining kengaytirilishi kichik biznesning rivojlanishiga sezilarli turtki berdi. Kichik biznesning iqtisodiyotdagi o'rnini: Kichik biznes bugungi bozor iqtisodiyotining ajralmas qismi bo'lib, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, aholi bandligini oshirish va raqobat muhitini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Kichik tadbirkorlik subyektlari moslashuvchanligi, innovatsiyani tez joriy qila olishi, ichki bozor ehtiyojlariga mos ravishda ishlab chiqarishni yo'lga qo'yish imkoniyatlari bilan ajralib turadi. Kichik biznesni rivojlantirishning asosiy omillari: Kichik biznesning rivojlanishiga ta'sir qiluvchi asosiy omillar quyidagilardan iborat: Moliyaviy resurslarga kirish imkoniyati. Kreditlar, subsidiyalar, soliq imtiyozlari biznesni kengaytirishga yordam beradi. Huquqiy muhitni takomillashtirish. Tadbirkorlar uchun qulay sharoit yaratish iqtisodiy faollikni oshiradi. Infratuzilma rivoji. Logistika, transport, internet tarmoqlarining yaxshilanishi kichik biznes samaradorligini oshiradi. Innovatsion texnologiyalar. Raqamli iqtisodiyot kichik biznesning raqobatbardoshligini oshiradi. Kichik biznesning iqtisodiy o'sishga qo'shgan hisssasi: Kichik biznes: yangi ish o'rinlari yaratadi; yalpi ichki mahsulotda sezilarli ulushni tashkil etadi; eksport salohiyatini oshiradi; hududlar rivojlanishiga turtki beradi. Rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, kichik biznes iqtisodiyotning eng dinamik rivojlanadigan segmenti hisoblanadi. Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlari: Kichik biznesni qo'llab-quvvatlash quyidagi yo'nalishlarda amalga oshiriladi: soliq imtiyozlari va preferensiyalar; imtiyozli kreditlar va grantlar; biznes-inkubatorlar, texnoparklar tashkil etish; o'qitish va maslahat xizmatlari. Bu choralar tadbirkorlarning faoliyatini yanada yengillashtirib, iqtisodiy o'sishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Kichik biznesning innovatsion salohiyatini oshirish: Bugungi kunda iqtisodiy o'sishning asosiy omillaridan biri — innovatsiyalarni joriy etishdir. Kichik biznes subyektlari yangi texnologiyalarni tez o'zlashtirish, yangi mahsulot turlarini ishlab chiqish va raqamlashtirish jarayonlarida yirik korxonalarga nisbatan ancha moslashuvchan hisoblanadi. Shuning uchun ko'plab rivojlangan davlatlarda kichik biznes innovatsion rivojlanishning asosiy harakatlantiruvchi kuchi sifatida qoraladi.

Innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash uchun: startap loyihalariga grantlar ajratish; texnoparklar, innovatsion markazlar tashkil etish; IT xizmatlardan foydalanish xarajatlarini kamaytirish; raqamli marketing bo'yicha o'quv dasturlarini kengaytirish kabi chora-tadbirlar muhim hisoblanadi. Mintaqaviy iqtisodiy rivojlanishda kichik biznesning roli:

Hududlar iqtisodiyotini rivojlantirishda kichik biznesning o'ziga xos o'rni bor. Ular:

- har bir hududning tabiiy va iqtisodiy resurslaridan to'g'ri foydalanish;
- aholi bandligini oshirish;
- migratsiyani kamaytirish;

• mahalliy iste'mol bozorini to'ldirish
kabi jarayonlarga sezilarli hissa qo'shadi.
Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlash, xizmat ko'rsatish sohalari, qurilish, savdo va transport xizmatlarida kichik biznesning ulushi ayniqsa yuqori bo'lib, bu hududlarning iqtisodiy faolligini oshiradi.

Kichik biznesni moliyalashtirishdagi muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari: Amaliyot shuni ko'rsatadiki, kichik tadbirkorlar duch keladigan asosiy muammolardan biri — **moliyalashtirish masalasidir**. Kredit stavkalarining yuqoriligi, garov ta'minoti yetishmasligi, banklar tomonidan talab etiladigan ortiqcha hujjatlar biznesni boshlash yoki kengaytirishga to'sqinlik qiladi. Ushbu muammolarni hal qilish uchun: imtiyozli kreditlar sonini oshirish, davlat tomonidan kafillik tizimini rivojlantirish, mikromoliyalash va faktoring xizmatlarini kengaytirish kerak.

XULOSA

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishida muhim omil bo'lib, iqtisodiy o'sishni ta'minlash, bandlikni oshirish va raqobatbardoshlikni kuchaytirishda katta rol o'ynaydi. Davlat tomonidan yaratilayotgan qulay shart-sharoitlar, imtiyozli moliyalashtirish va innovatsion infratuzilmani kengaytirish kichik biznesning rivojlanish sur'atlarini yanada tezlashtiradi. Shunday ekan, kichik biznesni qo'llab-quvvatlash iqtisodiy siyosatning eng ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qoladi. O'zbekiston uchun mazkur sohani rivojlantirishning dolzarbligi shundaki, mamlakatimiz iqtisodiyotida diversifikatsiyani kuchaytirish, hududlar o'rtasidagi iqtisodiy tafovutni kamaytirish, eksport salohiyatini oshirish va iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash jarayonlarida kichik biznesning ulushi tobora oshib bormoqda. Davlat tomonidan yaratilayotgan qulay biznes muhiti — soliq

yengilliklari, imtiyozli kreditlar, raqamli xizmatlarning joriy etilishi, byurokratik to‘siqlarning qisqartirilishi — tadbirkorlikni yanada faollashtirmoqda.

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni yanada rivojlantirish maqsadida, avvalo ularni moliyaviy qo‘llab-quvvatlash tizimini kengaytirish, imtiyozli kreditlar va kafillik mexanizmlarini kuchaytirish tavsiya etiladi. Shuningdek, yangi tashkil etilgan tadbirkorlik subyektlari uchun soliq yukini yengillashtirish, qisqa muddatli soliq imtiyozlarini joriy etish ularning barqaror faoliyat yuritishiga xizmat qiladi. Hududlarda yoshlar va ayollar tadbirkorligini rivojlantirish bo‘yicha maxsus dasturlarni kengaytirish, ularni grantlar, treninglar va konsultatsion xizmatlar bilan qo‘llab-quvvatlash iqtisodiy faollikni oshirishga yordam beradi. Eksportga yo‘naltirilgan kichik korxonalar faoliyatini qo‘llash, eksport jarayonlarini soddalashtirish va tashqi bozorga chiqish imkoniyatlarini kuchaytirish ham muhim ahamiyat kasb etadi. Tadbirkorlik jarayonlarini raqamlashtirishni jadallashtirish, barcha ruxsatnomalar, litsenziyalar va hisobotlarni elektron shaklga o‘tkazish orqali tadbirkorlar uchun qulay ish muhitini yaratish zarur. Bundan tashqari, hududlarda kichik sanoat zonalari va biznes-inkubatorlar faoliyatini kengaytirish, tadbirkorlarga zarur infratuzilmani arzon va qulay sharoitlarda taqdim etish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. G‘ulomov S., Xolmo‘minov J. Kichik biznes va tadbirkorlik asoslari. – T.: Iqtisodiyot, 2021.
2. Abdullayev Yo. Tadbirkorlik faoliyati va uni rivojlantirish. – T.: “Fan va texnologiya”, 2020.
3. Xodiev B.Y., Xakimov N. Tadbirkorlik asoslari. – T.: “Iqtisod-moliya”, 2019.
4. Mamatqulov Yo., Toshmatov A. Biznesni boshqarish. – T.: “Ilm Ziyo”, 2018.
5. Toshqulov J.O., Djalilov A. Kichik tadbirkorlikda biznes rejalashtirish. – T.: TDYU nashriyoti, 2022.
6. Ubaydullayev M. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishning nazariy asoslari. – T.: “Universitet”, 2021.